

Убийството е най-тежкото и най-строго наказуемото във всички времена и във всички законодателства престъпление против личността. Наказателната отговорност за убийство в Наказателния кодекс обхваща деференцирано всички възможни хипотези (чл.115 - чл.125 от НК). Разследването на убийство в повечето случаи е твърде сложно, тъй като престъпниците използват различни начини за неговото извършване, укриване, замаскиране, дори инсцениране на самоубийство. Затова криминалистиката използва комплексни научно-технически методи и средства, както и многообразни технически подходи и действия за тяхното разкриване и разследване.

Поводи за образуване на предварително производство за умишлено убийство са: съобщение от граждани, открили труп или негови части; съобщение от свидетели, очевидци на престъплението; съобщения на длъжностни лица от медицински заведения, в които е открито ранено лице и в следствие е починало; установяване от органите на полицията, следствието или прокуратурата на признаци за извършено убийство; личното явяване на извършителя в полицията и др. Предварителното производство се образува когато са налице едновременно и двете хипотези на чл.186 от НПК- законен повод и достатъчно данни (чл.186,ал.1 от НПК) и когато се налага извършване на неотложни следствени действия (чл.186, ал.2 от НПК). Като изключение от общото правило, предварително производство може да бъде образувано при липса на достатъчно данни и без да се прави предварителна проверка, когато е намерен труп със следи от насилствено причиняване на смъртта, както и във случаите на безследно изчезнали лица и на неестествено прекъсване на живота. Методиката на разследване на умишлени убийства изисква установяването и доказването на следните основни групи обстоятелства: По отношение на субекта на престъплението: Кой е извършил убийството? От едно или в участие с други лица е извършено убийството? Какви признаци характеризират убиеца и неговите съучастници? По отношение на обекта на престъплението: Коя е жертвата на убийството и против кого е насочен престъпния умисъл? Дали убитото лице не притежава някои квалифициращи деянието признаци, например бременна жена, длъжностно лице, новородено и т.н.? По отношение на субективната страна: Какви цели е преследвал убиеца и какви са мотивите за извършване на престъплението? Каква е формата на вина-с пряк или евентуален умисъл. Какъв е характера на наказателната отговорност на обвиняемия в убийството? По отношение на обективната страна се установяват особеностите на изпълнителното деяние и престъпният резултат: Кога и къде е извършено убийството? Какви са обстоятелствата, способствали извършването на убийството и причинната връзка между действието/ бездействието на виновното лице и настъпилия резултат?

Най-често срещаните следствени версии са: Версии за личността на пострадалия и особените качества, които притежава. Версии за времето и мястото на извършване на убийството. Версии за способите и средствата, които са използвани за извършване на

убийството. Версии за броя на извършителите.

Първоначалните следствени действия при разследване на умишлени убийства включват: оглед на местопроизшествието и трупа, разпит на очевидци и други свидетели, възлагане и извършване на съдебномедицински, криминалистични и други експертизи, освидетелстване на лица заподозрени в убийството.

Огледът е първоначално неотложно следствено действие след образуване на предварителното производство. Той има съществено значение за целия наказателен процес, което се определя от характера и от обхвата на задачите му, а именно: 1) Определяне на мястото и времето на извършване на убийството. Съди се по количеството и местоположението на следите от кръв, от трупните петна, негативните обстоятелства като липса на кръв под и около трупа, изстиването и вкочаняването на трупа и т.н. Мястото на намирането на трупа може и да не съвпада с мястото на извършване на убийството. Затова разследващият трябва внимателно да съпостави обстановката на мястото на намиране на трупа с характера на уврежданията по него, с позата на трупа, с другите данни, от които може да се получи представа за начина на убийството и за следите на действителното местопроизшествие, и да отговори на въпроса извършено ли е убийство там, където е намерен трупът. Ако мястото на намиране на трупа не съвпада с мястото на убийството, трябва да установи къде е извършено убийството и да изучи пътищата и начините за преместване на трупа; 2) Установяване на самоличността на пострадалия. Използват се наличните документи и сведения, дадени при заварените при огледа лица, и други; 3) Определяне способите и средствата, които са използвани за извършване на убийството. Вземат се под внимание характерът на телесните повреди, намерените веществени доказателства и т.н.; 4) Определяне на лицата, които могат да бъдат призовани като свидетели. Проучва се, кой е могъл да види и чуе, кои лица са имали връзка с местопроизшествието през този период от време и т.н.; 5) Установяване дали убийството е извършено в съучастие. Преценява се характерът на използваните способности и средства, установява се има ли следи от различни лица, угарки от различни марки цигари, загасяни по различен начин и т.н.

Неразделна и много важна част от огледа е фиксацията на местопроизшествието и на обектите във вида, в който са открити, на взаиморазположението и функционалната връзка помежду им. Най-ценни насоки за следите от престъплението и за това, къде и как да се търсят, следователят може да получи в резултат на внимателното изучаване на трупа на жертвата на престъплението. Като се има предвид, че трупът отразява действията на убиеца и на убития преди смъртта, при неговия оглед е необходимо да се изясни: 1) Какви следи би трябвало да останат в резултат на извършеното престъпление? Къде може да се търсят тези следи? Как може да се търсят? Според

чл. 131 от ПНК “Оглед на труп се извършва на мястото, където той е открит, в присъствието на съдебно-медицински експерт, а когато няма такъв – в присъствието на друг лекар.” Необходимо е огледът на трупа да се извършва при дневна светлина или при максимално ефективно изкуствено осветление, като в отделни случаи е наложително той да бъде повторен на другия ден. Ако не е възможно по време на огледа да се установи самоличността на убития, следователят отбелязва в протокола за огледа на трупа всички данни, които са необходими, за да може това да стане при по-нататъшните следствени действия. В тези случаи е необходимо да се направи т.нар. словесен портрет, при което особено старателно трябва да бъдат описани неговите особени белези (татуировки по тялото, бенки, брадавици, рани и др.). Абсолютно точно трябва да бъдат описани дрехите на убития, техните най-характерни признаци, а също и намерените в тях предмети. Дрехите и предметите, открити във и около убития, трябва да се запазят, за да може при нужда да бъдат показани на лицата, които ще го разпознават. Ако трупът в момента на откриването му е в напреднал стадий на разложение или умишлено е обезобразен от престъпника, за да се затрудни неговото разпознаване, следователят трябва да възложи на съдебномедицинският експерт да възстанови, доколкото е възможно, външността на убития. С цел неговото идентифициране е необходимо да му бъдат снети дактилоскопични отпечатъци. Това действие се извършва от експерта криминалист с помощта на съдебния медик.

Щателно трябва да бъдат зафискирани и т.нар. явления по трупа – вкочаняванията и петната. По тези явления и други подобни може да се установи времето на настъпването на смъртта. Цветът, количеството и времето на появяване на послесмъртните петна могат да насочат към причината за настъпване на смъртта. При остра кръвозагуба, петната се появяват бавно и са оскъдни. Ясно червените петна сочат като възможна причина отравяне с въглероден окис; кафеникавите – отравяне с бертолетова сол; ясно червеникаворозовите – измръзване и т.н.

След подробното описание на следите в огледния протокол те трябва да се фотографират по правилата на мащабната фотография и ако е необходимо, да се направи отливка.

В случаите когато поради причинените наранявания или късното откриване на трупа трябва да се извърши възстановяване на някой признаци се налага провеждането на разпознаване. Разпознаването е самостоятелно следствено действие, независимо че може да се извърши веднага след огледа на територията на местопроизшествието. Затова се закрепва в определен протокол. Трупът се предявява на близки на пострадалия в състоянието, в което е намерен, при спазване на установените технически изисквания в това отношение. Паралелно с огледа на местопроизшествието следователят и оперативният работник организират издирването и разпита на очевидци

на престъплението и на лица, които са открили трупа. При разпита на свидетели, които са били очевидци на убийството, се търси отговор на няколко основни въпроса: Кой е извършил убийството? Познава ли свидетелят престъпника и ако не го познава може ли да даде описание на неговия външен вид – лице, ръст, дрехи, характерни признаци в походката и телосложението? Откъде е дошъл и в каква посока се е оттеглил? Познава ли свидетелят жертвата? Носил ли е убицеца някакви предмети? Взел ли е убицеца вещи и предмети от жертвата? Какви предмети е оставил престъпника на местопроизшествието? При разпита на свидетели, които не са били очевидци на престъплението, се цели установяване на следните обстоятелства: време на откриване на трупа и позата, в която е бил (ако е била променена от близки или медицинско лице, направило опит за изкуствено дишане, проверка на пулса и т.н.); познанството на свидетеля с убития и дали подозира определена личност в извършване на убийството; виждал ли е свидетелят преди и веднага след убийството или лица със съмнително поведение в близост до местопрестъплението; забелязал ли е МПС, което би могло да бъде използвано от убицеца- марка, цвят, регистрационен номер, начин на потегляне и посока на движение.

Предприемат се и други първоначални следствени действия. Това са обикновено претърсване и изземване, личен обиск и освидетелстване. Освидетелстването на лице, заподозряно в извършване на умишлено убийство, се провежда още в първоначалния етап на разследването като неотложно следствено действие поради това, че факторът време е от съществено значение за откриването и изземването на важни следи по тялото и дрехите на заподозрения. Обикновено това са т.нар. “микроследи”, попаднали върху заподозрения при използване на огнестрелно оръжие, при контакт с пострадалия или при допир да предмети, инертни материали, почва, растителни видове и други вещества, характерни за местопроизшествието. Същите лесно могат да бъдат отстранени по механичен или химичен начин (изтупване, изпиране, измиване, третиране с разтворители и т.н.), в резултат на което се унищожават частично или напълно. Личният обиск се провежда: 1) при задържане, когато лицето е заварено по време на убийството или непосредствено след това, когато е посочено от очевидец, когато върху тялото или дрехите му са открити явни следи от убийството (чл.202 от НПК); 2) “когато има достатъчно основания да се смята, че лицата, които присъстват при претърсването, са укрили предмети или книжа от значение за делото” (чл.138, ал.1 от НПК). На личен обиск се подлагат облеклото и тялото на лицето.

В следващите следствени действия основно място заема разпитът на обвиняемия. При непосредственото извършване на разпита се дава пълна възможност на обвиняемия да изложи под формата на свободен разказ обясненията си независимо дали неговата версия противоречи на останалите доказателствени материали. По възможност се изяснява кога е възникнал умисълът за убийството и какви са мотивите; какъв е произходът на оръжието, което е използвано, и кои са характерните признаци, които има; как е проникнал обвиняемият до пострадалия; какви следи и други веществени

доказателства са укрити и унищожени; колко наранявания е причинил на пострадалия и как е настъпила смъртта. Обясненията се закрепват в протокола за разпит.

Друго последващо следствено действие е очната ставка. Тя се провежда в случаите на противоречия в показанията на свидетелите и обясненията на обвиняемия относно неговото алиби, при възникване на противоречия в обясненията на съучастниците (ако има такива) относно инициативата на всеки един от тях в подготовката и извършването на убийството.

Като под вид на предумишленото убийство от гледна точка на състоянието, при което се обмисля това престъпление и се взема решение за неговото извършване може да се квалифицира в т.нар “убийство по поръчка” или “поръчково убийство”. Това становище защитава и Константин Бобев – автор на редица публикации в областта на криминалистиката. Според него това убийство е разновидност на умишленото, защото се извършва след предварително, спокойно и старателно обмисляне на основните моменти в неговото осъществяване. “Поръчковите убийства” са тежки престъпления против личността, свързани с големи икономически, финансови, политически и др. интереси. Характерна особеност на тези убийства е, че те се подготвят в условията на дълбока конспирация и често с участието на повече от две лица – “поръчител” (подбудител), “посредник” (помагач, подбудител), изпълнител и др. Като правило “поръчителя” и изпълнителя на “убийството по поръчка” не се познават и не общуват помежду си, което води до изключително трудното разкриване и уличаване на подбудителя. “Убийствата по поръчка” винаги се извършват по инициатива и в интерес на конкретно лице наречено “поръчител” (подбудител). Той се явява и най-опасния съучастник, защото въвлича в престъпна дейност и други лица. Като съучастник в престъплението “поръчителя” не влиза в пряк контакт с извършителя на убийството и затова неговата роля на подбудител е по-особена. Умисълът на поръчителя е винаги пряк и включва: съзнаване характера на престъплението, извършено от другите съучастници под неговото ръководство; желание за причиняване смъртта на конкретно лице; съзнаване на факта, че той лично обединява и насочва действията на други лица в подготовката, извършването и укриването на престъплението; предвиждане на престъпните последствия. По престъпната верига на убийствата по поръчка почти винаги има едно или няколко лица между поръчителя и непосредствения изпълнител (дееца) – “посредник” (помагач). Изпълнителят (деецът) на “поръчковото убийство” реализира замисъла на всички съучастници в престъплението. Това предопределя особеното значение на неговите действия, тъй като при отсъствие на дееца се изключва формата на съучастие. От гледна точка на целта, респективно мотива, за извършване на поръчковото убийство, за дееца тя винаги е користна. При липса на такъв мотив престъплението не може да се квалифицира като “убийство по поръчка”.

При огледа на местопроизшествието много важно е да се определи периметърът на произшествието, тъй като използваните от престъпника съвременни огнестрелни оръжия могат с изключителна точност да поразят жертвата от голямо разстояние. В такива случаи се налага да бъде установено мястото, откъдето е стрелял убиеца, защото именно там се откриват най-важните следи и предмети: огнестрелно оръжие, гилзи, боеприпаси, лични вещи (ръкавици, маска, перука, постелка, носна кърпа), угарки от цигари, остатъци от храна и напитки. Криминалистичната практика показва, че след убийството престъпниците предпочитат бързо да се освободят от използваното оръжие, като го захвърлят или укриват по пътя на своето оттегляне, което налага при огледа на местопроизшествието да се използва следово куче или да се организира претърсване на района от повече хора.

Освен от дистанция поръчковите убийства могат да се извършат и от непосредствена близост до жертвата (в асансьори, на етажни площадки, пред входове на жилища, около автомобили и др. В тези случаи убиецът стреля минимум 3-4 пъти, за да бъде сигурен, че жертвата е мъртва. Много често той използва автоматично оръжие и заглушител, с което цели за секунди, с множество изстрели да повали жертвата, както и да не привлече вниманието на намиращите се в близост хора.

Ценна доказателствена информация може да се съдържа в някои документи, които дееца е изпуснал или забравил на местопроизшествието – скици, планове, фотоснимки. Обикновено той ги получава от посредника с указания за адреса на жертвата, марката и номера на неговия автомобил, маршрута на движение и др. Откриването на фотоснимка на жертвата показва, че престъпника не се познава с нея и за да избегне убийството на друго лице, му се дава такава преди извършване на престъплението. Върху този материал могат да бъдат открити следи от ръце както на убиеца, така и на други лица от престъпната верига. Обект на изследване може да бъде съдържанието на текста и признаците на почерка. Ако текстът е машинописен определят се видът и марката на пишещата машина, след което се фиксират индивидуални (частни) признаци с цел идентифициране на конкретна машина.

Следващите процесуални действия са насочени към събиране на доказателствен материал чрез разпит на свидетели, потърпевши, роднини и близки на жертвата. Обстоятелствата, които се установяват при тези разпити, са свързани както с личностната характеристика на “поръчителя” и дееца на престъплението. С тях се изясняват обстоятелствата, свързани с начина на живот, сферата на дейност, графика на работния ден и поведението на жертвата до деня на убийството. Важно обстоятелство, което може да бъде установено при разпит, е мотивът за убийството и свързаните с това конфликти с определени лица.

За разлика от другите видове квалифицирани убийства, при “поръчковите убийства” се изграждат версии, насочени към установяване на поръчителя, защото неговото разкриване и разобличаване гарантира разкриването и разобличаването на всички съучастници в престъплението.

Проверката на изградените версии се осъществява чрез паралелни следствени действия и оперативно-издирвателни мероприятия. В началния етап на разследването задължително се планират и реализират оперативно-издирвателни мероприятия, някои от които трябва да се съгласуват предварително с органите на прокуратурата и съда. Към оперативно-издирвателните мероприятия се отнасят: организиране на негласно наблюдение на лицата, които представляват оперативен интерес; използване на специални разузнавателни средства (видеозаписи, звукозаписи, фотозаснемане) спрямо лица, заподозрени в извършването на престъплението или съпричастни към него; проверка на заподозряни лица по картотеките на оперативния отчет; оперативно внедряване в обкръжението на заподозрените лица с цел изясняване на мотивите на престъплението и събиране на информация за лица, съпричастни към организиране на убийството.

Специфичните особености на разследването са преди всичко по отношение на подготовката и провеждането на разпитите на предполагаемия “поръчител”, “посредник” и непосредствения изпълнител. Тактическата схема, по която се провежда разпитът, зависи от обстоятелствата, при които убиецът е бил установен. Ако той е станал известен след задържане на поръчителя или посредника, този факт може да се използва успешно за по-бързото преодоляване на неговата самоувереност и самонадеяност. Тактически правилно е при разпит на “поръчителя” спрямо него да не се прилага мярка за процесуална принуда “задържане под стража” дори ако има достатъчно събран доказателствен материал за предявяване на обвинение. След разпита най-вероятно е той и “посредникът” да осъществят контакт, при който с помощта на специални разузнавателни средства да бъдат събрани важни доказателства за извършеното убийство.

С приключване на предварителното производство делата за убийства се внасят в съда за съдебно разглеждане и произнасяне на присъди на базата на събраната информация, веществени доказателства и доказателствени материали събрани по установения ред във фазата на досъдебно производство.

